FI

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 9.11.2007
KOM(2007) 692 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

YLEISKERTOMUS LIITTYMISTÄ VALMISTELEVASTA TUESTA (PHARE – ISPA – SAPARD) VUONNA 2006

{SEK(2007) 1468}

1. TIIVISTELMÄ

Tämä on seitsemäs kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle kolmesta liittymistä valmistelevasta rahoitusvälineestä – Phare, ISPA ja Sapard – vuonna 2006 rahoitetuista toimenpiteistä. Kertomuksessa tarkastellaan erityisesti välineiden yhteensovittamista liittymistä edeltävän tuen yhteensovittamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1266/99[1] (jäljempänä 'yhteensovittamisasetus') 13 artiklan mukaisesti. Kööpenhaminassa vuonna 2002 myönteisessä hengessä pidettyjen liittymisneuvottelujen mukaisesti on pyritty erityisesti kehittämään maiden hallinnollisia valmiuksia, jotta ne pystyisivät panemaan yhteisön säännöstön onnistuneesti täytäntöön ja osallistumaan nykyisiin että tuleviin Euroopan yhteisön ohjelmiin jäsenyyden toteuduttua.

Phare-ohjelmasta tuetaan yhteisön säännöstön käyttöönottoon liittyviä ensisijaisia toimenpiteitä, joko hallinnon valmiuksia parantamalla tai asiaan liittyviä investointeja tukemalla. Ohjelmaan sisältyy myös taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta koskeva osa.

ISPAsta (liittymistä valmisteleva rakennepolitiikan väline) rahoitetaan tärkeitä ympäristö- ja liikenneinfrastruktuurihankkeita.

Sapard-ohjelmasta (maatalouden ja maaseudun kehittämisen erityinen liittymisohjelma) rahoitetaan maatalouden ja maaseudun kehittämistä.

Liittymistä valmistelevia välineitä koskevat **rahoitustiedot** esitetään 5 jaksossa (Rahoituskatsaus).

Näiden **kolmen välineen yhteensovittaminen** varmistetaan niiden välisellä vastuunjaolla. Asianomaisten komission yksiköiden välisestä yhteensovittamisesta huolehtii linjatason komitea. Kansallisella tasolla komissio on kannustanut hakijamaita parantamaan ministeriöiden keskinäistä koordinaatiota, minkä katsotaan olevan perusedellytys sille, että hakijamaat voivat tulevaisuudessa hallinnoida rakennerahastoja menestyksekkäästi.

2. LIITTYMISTÄ VALMISTELEVIEN VÄLINEIDEN YLEISET TOIMINTAPERIAATTEET

2.1 Maksusitoumukset ja varojen siirto

EU:n varojen siirtäminen edellyttää 1) puitesopimusta, 2) komission päätöstä, jonka nojalla varat voidaan ottaa talousarvioon, ja 3) kahdenvälistä rahoitussopimusta tai -pöytäkirjaa, jossa määritellään yhteisön sitoumus rahoittaa kyseistä toimenpidettä edunsaajamaassa eli vahvistetaan molempien sopimuspuolten oikeudet ja velvollisuudet. Päätöksentekoon ja varojen sitomiseen johtavat menettelyt ovat kuitenkin erilaiset eri välineissä. Kunkin välineen rahoitusmenettelyjä kuvataan tarkemmin liitteessä 1.1.

2.2 Ehdokasmaiden täytäntöönpanorakenteet

Liittymistä valmistelevista välineistä myönnetyt varat kanavoidaan kunkin maan valtiovarainministeriöön perustetun kansallisen rahaston kautta ja kansallisen valtuuttavan

[1] Julkaistu: EYVL L 161, 26.6.1999, s. 68.

viranomaisen vastuulla. Phare- ja ISPA-toimien käytännön täytäntöönpanosta huolehtivat täytäntöönpanovirastot (esim. varainhoidosta ja sopimuksista vastaavat keskusyksiköt), jotka saavat varat kansallisesta rahastosta.[2] Sapard-toimien täytäntöönpanosta huolehtii erityinen Sapard-virasto, joka saa varat kansallisesta rahastosta.

2.3 Täytäntöönpanon hajauttaminen yhteensovittamisasetuksen 12 artiklan mukaisesti[3]

Hajauttaminen tarkoittaa, että EU:n varojen hallinnointi annetaan ehdokasmaiden viranomaisten tehtäväksi.

Phare- ja ISPA-varojen osalta tämä prosessi toteutettiin vuonna 2006 suurelta osin hajautetun täytäntöönpanon järjestelmällä (DIS-järjestelmä). Hajautetun täytäntöönpanon järjestelmässä ISPA- ja Phare-varoista rahoitettavat toimenpiteet tai hankkeet on alistettava ennakkovalvontaan, mikä tarkoittaa sitä, että hankintoja ja sopimusten tekemistä koskevat päätökset tekee sopimusviranomainen, minkä jälkeen ne toimitetaan edunsaajamaassa sijaitsevalle EY:n lähetystölle hyväksyttäväksi. Lähetystö hyväksyy hankinta-asiakirjat ennen kuin tarjouskilpailu käynnistetään tai sopimukset allekirjoitetaan.

Kroatia haki vuoden 2005 toisella neljänneksellä komissiolta lupaa soveltaa hajautetun täytäntöönpanon järjestelmäänsä Phare- ja ISPA-varoihin. Komission (laajentumisasioiden ja aluepolitiikan pääosastojen) tilintarkastusyksiköt arvioivat tämän jälkeen Kroatian valmiuksia hallinnoida kansallisia ja eri alojen ohjelmia ja hankkeita sekä maan varainhoidon valvontamenettelyjä ja julkisen talouden rakenteita. Arvioinnin perusteella komissio päätti helmikuussa 2006 luovuttaa vastuun Phare-[4] ja ISPA-toimien osittain hajautetusta hallinnoinnista tarkoitukseen nimetylle Kroatian valtiovarainministeriön yksikölle.

Sapard-toimien täytäntöönpano on puolestaan täysin hajautettu (EDIS – *Extended Decentralisation Implementation System* eli laajennettu hajautettu täytäntöönpanojärjestelmä). EDIS-järjestelmässä on tarkoitus hajauttaa EU:n tuen hallinnointi täydellisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että EU:n liittymistä valmistelevien välineiden varojen hallinnointi annetaan ehdokasmaiden viranomaisten tehtäväksi eikä komissio valvo järjestelmällisesti ennakolta yksittäisiä toimia. Komissio harjoittaa kuitenkin jälkivalvontaa, koska sillä on lopullinen vastuu yleisen talousarvion toteutumisesta.

Jotta DIS- ja EDIS- järjestelmien mukainen hallinnointivastuun siirtäminen olisi mahdollista, kunkin maan on perustettava asianmukaiset hallinto- ja valvontajärjestelmät, jotka kansallisella tasolla hyväksyy kansallinen valtuuttava viranomainen. Kun nämä edellytykset täyttyvät, komissio tarkastaa ensin, että järjestelmät ovat vaatimustenmukaisia, minkä jälkeen se tekee päätöksen varainhoitovastuun siirtämisestä.

EDIS-järjestelmän käyttöönotto Bulgariassa ja Romaniassa yhteensovittamisasetuksen pohjalta eteni vuoden 2006 aikana, ja tämän seurauksena Romanialle myönnettiin marraskuussa 2006 ISPA-toimien EDIS-valtuutus maan kahta liikennealan täytäntöönpanovirastoa varten. EDIS-valtuutusta ei kuitenkaan myönnetty ympäristöalan

---

2 Jollei kansallinen rahasto toimi maksajavirastona täytäntöönpanoviraston sijaan.

3 Yhteensovittamisasetuksen 12 artikla muodostaa oikeusperustan luopumiselle komission ennakkohyväksynnästä, jota sovelletaan hakijamaiden hankkeiden valintaan, tarjouskilpailuihin ja sopimusten tekoon.

4 Lisäksi keskusyksikön vastuulle siirrettiin pääosa jäljellä olevista Cards-hankkeista.

täytäntöönpanovirastolle riittämättömien valmiuksien ja toiminnan puutteiden vuoksi. Bulgarian ympäristöalan täytäntöönpanoviraston valtuutusta koskevan päätöksen pohjaksi tarvitaan vielä tarkastuksia. Siihen asti käytetään DIS-järjestelmää ja sovelletaan siihen kuuluvaa ennakkovalvontaa.

Kaikille Romanian ISPA-täytäntöönpanovirastoille myönnettiin EDIS-valtuutus kesäkuussa 2006 komission tarkastuksen jälkeen. Kroatiassa ei vielä ole ryhdytty toimiin ISPA-toimien EDIS-valtuutuksen saamiseksi, sillä ISPA-välineen täytäntöönpano on siellä vielä suhteellisen varhaisessa vaiheessa.

Pharen ja ISPAn osalta siirtyminen EDIS-järjestelmään tapahtuu neljässä vaiheessa, jotka kuvataan komission valmisteluasiakirjassa *Preparing for Extended Decentralisation* ja etenemissuunnitelma-asiakirjassa *Roadmap to EDIS for Ispa and Phare*. Etenemissuunnitelmassa esitetään ne menettelyn vaiheet, jotka johtavat päätökseen EDIS-järjestelmään siirtymisestä. Vaiheet 1–3 ovat ehdokasmaiden vastuulla, ja ne käsittävät hallinto- ja valvontajärjestelmien puutteiden arvioinnin (*Gap assessment*), puutteiden korjaamisen (*Gap plugging*) ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnin (*Compliance assessment*). Vaiheessa 4 valmistellaan komission päätös, ja siitä vastaa komissio. Asiasta tehtävä päätös perustuu kansallisen valtuuttavan viranomaisen komissiolle esittämässä EDIS-hakemuksessa kuvattujen hallinto- ja valvontajärjestelmien perusteelliseen tarkasteluun, johon sisältyy myös paikalla tehtävä tarkastus.

Lisätietoja EDIS-järjestelmästä annetaan liitteessä 1.2.

3. SEURANTA JA ARVIOINTI

3.1 Phare

Phare-ohjelmien toteuttamista seurataan ja arvioidaan suunnitelmallisesti. Kullakin maalla on yhteinen seurantakomitea, jonka työtä tukevat kahdesti vuodessa kokoontuvat eri alojen seurannan alakomiteat.

Uusissa jäsenvaltioissa järjestelmää ohjaa tarkistettu yhteinen seurantakomitea ja päätavoitteena on lujittaa yhteisen seurantakomitean seurantatehtävää ja siihen liittyviä velvoitteita, jotka koskevat raportointia komissiolle. Kaikki uudet jäsenvaltiot esittivät yhteisille seurantakomiteoille Phare-tuen täytäntöönpanotilannetta koskevat raporttinsa, joissa vahvistettiin seuranta- ja väliarviointikertomusten sekä taloudellisen raportoinnin tulokset. Sekä Bulgariassa että Romaniassa yhteinen seurantakomitea toimi vuonna 2006 aktiivisesti, kun otetaan huomioon haasteet, jotka maan viranomaisten oli selvitettävä valmistelujen päätösvaiheessa ennen maan liittymistä EU:hun. Kroatiassa seurantakomiteajärjestelmä oli koekäytössä vuonna 2005, ja se otettiin varsinaisesti käyttöön vuonna 2006. Kroatiassa yhteisen seurantakomitean kokouksissa käsiteltiin Phare-ohjelmia sekä hajautettuja Cards-hankkeita.

Seuranta- ja väliarviointijärjestelmän mukaisesti vastuu seurannasta ja väliarvioinneista on tarkoitus siirtää jatkossa ehdokasmaille samalla kun maat valtuutetaan DIS- ja EDIS-järjestelmien käyttöön. Kaikki uudet jäsenvaltiot ovat järjestäneet hajautettujen seuranta- ja väliarviointijärjestelmiensä toiminnan vuodesta 2005 lähtien. Bulgarialle ja Romanialle hajautettiin seurantavastuu vuonna 2001, mutta väliarvioinnit toteutettiin keskitetysti liittymispäivään asti. Maiden viranomaisten on tarkoitus ottaa hajautettu väliarviointi

käyttöön vuoden 2007 alussa. Kroatia sai helmikuussa 2006 oikeuden käyttää hajautetun täytäntöönpanon järjestelmää, mikä tarkoitti myös vastuuta seurannasta.

Vuonna 2006 keskitetystä väliarvioinnista vastaava laajentumisasioiden pääosaston yksikkö laati 24 yksittäistä maakohtaista, toimialakohtaista, tapauskohtaista tai temaattista raporttia Bulgarialle ja Romanialle myönnetystä Phare-tuesta.

Bulgariaa ja Romaniaa koskevien arviointien keskeinen sisältö on seuraava:

- Yleisesti ottaen arviointien tulokset osoittivat, että Phare-ohjelman toteutus oli ajan myötä parantunut mutta oli edelleen vaihtelevaa.

- Phare-ohjelman toteutus merkitsee edelleen vaativaa tehtävää, mm. sopimusten myöntämisessä on yhä huomattavia viivästyksiä.

- Tulokset ovat yleensä olleet riittävät, joskin ne on saatu suunniteltua myöhemmin.

- Kummitoiminnalla on saatu erityisen hyviä tuloksia instituutioiden kehittämisessä, ja se on parantanut edunsaajamaiden kykyä hyödyntää tukea.

- Phare-ohjelman tulokset vaihtelivat suuresti eri aloilla. Romaniassa parhaat tulokset saatiin ympäristön ja sisämarkkinoiden osa-alueilla. Heikoimmat tulokset saatiin taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta sekä energiaa ja liikennettä koskevilla osa-alueilla. Bulgariassa saatiin parhaimmat tulokset ympäristöalalla ja heikoimpia tulokset olivat taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta, sosiaalipolitiikkaa sekä energiaa ja liikennettä koskevilla osa-alueilla.

- Phare-tuki oli ratkaisevan tärkeää julkishallinnon ja oikeuslaitoksen uudistusten käynnistämiselle, mutta uudistukset eivät edenneet riittävästi.

- Phare-ohjelman vaikutukset ovat olleet vähäiset valmisteltaessa edunsaajamaita hallinnoimaan rakennerahastoista maksettavaa tukea. Kyseisten valmistelujen nopeutuminen selittyy pääasiassa viranomaisten omilla ponnisteluilla liittymisajankohdan lähestyessä.

- Phare ei myötävaikuttanut riittävästi siihen, että tuen koordinoinnin kansalliset rakenteet ja menettelyt ovat varmasti valmiina.

Phare-tuen kestävyys on paranemassa, sillä Pharen oikeudellisia, organisatorisia ja hallinnollisia järjestelmiä on lujitettu monilla aloilla.

3.2 ISPA

Kaikkien ISPA-hankkeiden seurantaan ja arviointiin sovelletaan ISPA-asetuksen ja rahoituspöytäkirjan määräyksiä. Komission yksiköt tarkastelevat täytäntöönpanon etenemistä ensisijaisesti seurantakomiteoissa säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa ja määräajoin.

Jälkiarviointia koskevat vaatimukset esitetään komission ja edunsaajamaan kustakin hankkeesta tekemän rahoituspöytäkirjan liitteessä olevassa XIII jaksossa. Siinä todetaan, että hankkeen päätyttyä komissio ja edunsaajamaat arvioivat hankkeen vaikutuksia ja toteuttamistapaa. Romaniassa ja Kroatiassa ei ollut saatu vielä yhtään hanketta päätökseen

vuoden 2006 loppuun mennessä. Bulgariassa oli saatu lähes päätökseen joitakin hankkeita vuoden 2006 loppuun mennessä, mutta yhtään investointihanketta ei vielä ole saatu päätökseen. Vuoden aikana ei sen vuoksi tehty jälkiarviointeja.

3.3 Sapard

Sapard-ohjelmien toteuttamista seurataan ja arvioidaan monivuotisten rahoitussopimusten määräysten mukaisesti. Kaikki seurantakomiteat kokoontuivat vuonna 2006 ainakin kerran. Komissio toimi edelleen läheisessä yhteistyössä edunsaajamaiden kanssa seuranta- ja arviointijärjestelmien mukauttamisen ja käytön osalta. Vuonna 2006 pidetyt seurantakomiteoiden kokoukset olivat oivallisia tilaisuuksia keskustella seuraavista asioista ja tehdä niiden suhteen päätöksiä: i) ohjelmien toteutuksen seuranta, ii) ohjelmien päättämistä koskevien muutosten hyväksyminen ja ohjelmien hyödyntämiseksi tarvittavien valmiuksien parantaminen Bulgariassa ja Romaniassa, sekä iii) Sapard-ohjelmien täytäntöönpanon edistymisestä vuosittain annettavien kertomusten hyväksyminen ennen niiden virallista toimittamista komissiolle.

4. KOORDINOINTI

4.1. Yleistä

Kuten yhteensovittamisasetuksessa edellytetään, komissio vastaa asianomaisten kolmen liittymistä valmistelevan välineen yhteensovittamisesta. Asetuksessa eritellään tarkasti, millä alalla kustakin välineestä myönnetään tukea, ja tällä tavoin minimoidaan välineiden mahdolliset päällekkäisyydet.

Kyseisistä kolmesta liittymistä valmistelevasta välineestä myönnettävän tuen yleisenä kehyksenä ovat liittymiskumppanuudet. Niitä täydennetään Phare-ohjelmassa kansallisilla kehittämissuunnitelmilla ja ISPAn yhteydessä kansallisilla ympäristö- ja liikennestrategioilla. Sapard-hankkeet valitaan käyttäen perustana vuosien 2000–2006 maaseudun kehittämisohjelmia, jotka on laadittu ehdokasmaiden suunnitelmien pohjalta ja jotka komissio on hyväksynyt kunkin maan osalta vuonna 2000.

Phare-ohjelman hallintokomitealla on keskeinen asema tuen yleisessä yhteensovittamisessa. Yhteensovittamisasetuksen 9 artiklan mukaisesti komitea avustaa komissiota asianomaisista kolmesta välineestä rahoitettavien toimien yhteensovittamisessa ja komissio ilmoittaa komitealle kullekin maalle kustakin liittymistä valmistelevasta välineestä myönnettävät alustavat määrärahat sekä sellaiset toteuttamansa toimet, jotka liittyvät yhteensovittamiseen Euroopan investointipankin, muiden yhteisön rahoitusvälineiden ja kansainvälisten rahoituslaitosten toiminnan kanssa.

4.2. Koordinointi komission sisällä

Phare-ohjelmasta ja asianomaisten kolmen välineen yhteensovittamisesta vastaa laajentumisasioiden pääosasto Phare-ohjelman hallintokomitean tuella. ISPA-välineestä vastaa aluepolitiikan pääosasto ja Sapard-ohjelmasta maatalouden pääosasto.

Käytännössä ohjelmasuunnittelua koordinoidaan komission sisäisten laajojen lausuntokierrosten avulla. Lisäksi asianomaisiin komission yksiköihin on perustettu liittymistä valmistelevien välineiden yhteensovittamista käsittelevä johtajatason komitea. Se keskittyy erityisesti Pharen ja ISPAn EDIS-valmisteluihin.

Kyseistä komission kolmen liittymistä valmistelevan välineen yhteensovittamista käsittelevää komiteaa ei kutsuttu virallisesti koolle vuonna 2006. Komitea kokoontui kuitenkin useaan otteeseen etenkin keskustellakseen uudesta liittymistä valmistelevasta tukivälineestä (IPA) ja sen olennaisista osista[5].

Päällekkäisyyksien välttämiseksi komissio on selkeyttänyt Phare- ja Sapard-ohjelmien rajaa yhteensovittamisasetuksen säännösten perusteella. Hankeseurannan yhteensovittaminen tapahtuu yhteisen seurantakomitean muodossa. Yhteistä seurantakomiteaa tukevat mahdollisuuksien mukaan ISPA-seurantakomiteat ja asianomaiset Phare-alakomiteat.

4.3. Koordinointi ehdokasmaissa

Komissio kannustaa ehdokasmaita parantamaan ministeriöiden välistä koordinointia, joka on keskeinen edellytys sille, että ehdokasmaat kykenevät tulevaisuudessa hallinnoimaan menestyksekkäästi rakennerahastoja ja lyhyellä aikavälillä panemaan täytäntöön Phare-ohjelman taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta koskevan osan. Vaikka edistys onkin ollut merkittävää, ministeriöiden välistä koordinointia on edelleen parannettava. Koska hajautettua hallinnointia edellytetään joko alusta lähtien (Sapard) tai sitä lisätään asteittain (Phare ja ISPA), ehdokasmaan vastuuta liittymistä valmistelevaa tukea saavien toimien asianmukaisesta yhteensovittamisesta ja päällekkäisyyksien välttämisestä on lisättävä vastaavasti.

Tämän vuoksi komissio edellyttää, että maat toteuttavat tarvittavat toimet tehokasta ja tuloksellista koordinointia varten. Ehdokasmaille ja komission lähetystöille on toimitettu tarkastuslista, jonka avulla lähetystö voi varmistaa, että täytäntöönpanovirasto kykenee hallinnoimaan Pharen taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta koskevaa järjestelyä moitteettomasti ja tehokkaasti. Tarkastuslistan mukaan on tehtävä arviointi, jolla osoitetaan, että koordinointimekanismit ovat riittävät ja että asianmukaisilla mekanismeilla varmistetaan, ettei kyseisen järjestelyn ja muiden yhteisön välineiden, kuten Pharen raja-alueyhteistyöohjelman, Sapardin ja ISPAn, välillä ole päällekkäisyyksiä.

4.4. Koordinointi EIP:n ja kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa

Komissio neuvottelee kansainvälisten rahoituslaitosten ja kahdenvälisen avun antajien kanssa säännöllisesti koko ohjelmakauden ajan löytääkseen mahdollisuuksia yhteisiin toimiin ja toisiaan täydentäviä tapoja edistää liittymistä valmistelevia ensisijaisia tavoitteita.

Yhteistyö- ja yhteisrahoitushankkeet EIP:n ja muiden kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa, joista tärkeimpiä ovat Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki (EBRD),

---

[5] Yksi kuudesta kaudelle 2007–2013 ehdotetusta ulkosuhteisiin liittyvästä tukivälineestä on uusi liittymistä valmisteleva tukiväline, IPA. Ulkomaanavun ja sisäisen politiikan välimuotona IPA:n tarkoituksena on helpottaa ehdokasmaiden (Turkki, Kroatia ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia) ja mahdollisten ehdokasmaiden liittymistä EU:hun. IPA on liittymiseen tähtäävä väline, joka täyttää kaikki liittymisprosessista johtuvat vaatimukset, erityisesti mitä tulee ensisijaisiin tavoitteisiin, seurantaan ja arviointiin. IPA korvaa nykyiset liittymistä valmistelevat välineet, joita ovat Phare, josta tuetaan yhteisön säännöstön täytäntöönpanoa instituutioiden kehittämisen ja siihen liittyvien investointien, taloudelliseen ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen tehtävien investointien ja rajat ylittävän yhteistyön muodossa; ISPA, joka on koheesiorahaston esivaihe ja liittyy ympäristö- ja liikenneinfrastruktuureihin; Sapard, joka on maaseudun kehittämisohjelman edeltäjä ja jolla edistetään yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevan yhteisön säännöstön täytäntöönpanoa ja maaseudun kehittämistä; Turkin liittymistä valmisteleva tuki, jonka soveltamisala on sama kuin Phare-ohjelman; sekä Länsi-Balkanin maihin sovellettava Cards-ohjelma.

Maailmanpankki ja Euroopan neuvoston kehityspankki (CEB, yhteistyössä Saksan jälleenrakennuspankin KfW:n kanssa), toteutetaan Euroopan komission ja osallistuvien kansainvälisten rahoituslaitosten 26. huhtikuuta 2006 laatiman, EU-jäsenyyttä hakevia maita koskevan tarkistetun yhteisymmärryspöytäkirjan mukaisesti.

Phare-ohjelman yhteydessä kansainvälisten rahoituslaitosten mahdollisuudet tarjota yhteisrahoitusta kansallisten ohjelmien investointihankkeille ovat rajalliset, koska Pharen ohjelmasuunnittelu- ja lainojen myöntämismenettelyissä sovelletaan aivan erilaista aikataulua. Kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa jatketaan kuitenkin läheistä yhteistyötä, jotta saadaan määritettyä vakaat ja kestävät puitteet lainarahoitukselle niissä tapauksissa, joissa se on tukirahoitusta sopivampi rahoitusmuoto. Näin varmistetaan, että nämä kaksi rahoitustapaa täydentävät toisiaan.

Ennen vuotta 2005 kaikki kymmenen Phare-maata olivat tukikelpoisia Pharesta rahoitetuissa horisontaalisissa ohjelmissa. Vuoden 2005 jälkeen käynnistetyt uudet ohjelmat koskevat vain neljää maata eli Romaniaa, Bulgariaa, Kroatiaa ja Turkkia[6]. Peräkkäisten horisontaalisten rahoitusvälineiden teknisyys ja soveltaminen useisiin edunsaajamaihin edellyttivät, että ohjelmiin osallistui pitkälle erikoistuneita rahoituslaitoksia, joilla on runsaasti kokemusta kansainvälisestä rahoitustoiminnasta sekä pk-yritysten ja kuntasektorin kehittämisestä. Etusijalle asetettiin rahoituslaitokset, joilla oli kansainvälisen lainsäädännön mukainen julkisoikeudellisen yhteisön asema ja joilla oli EU:n kanssa yhteiset arvot erityisesti laajentumisen suhteen ja sen kanssa samanlaiset yhteisen edun mukaiset tavoitteet, toisin kuin liiketaloudellisesti kannattavaan sijoitustoimintaan suuntautuneilla yksityissektorin rahoituslaitoksilla.

Ensimmäinen rahoitusohjelma käynnistettiin vuonna 1999 Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin kanssa. Euroopan neuvoston kehityspankki, joka toteuttaa ohjelmat yhteistyössä Saksan jälleenrakennuspankin kanssa, ja Euroopan investointipankki liittyivät rahoitusohjelmiin seuraavina vuosina. Komissio on käynnistänyt vuodesta 1999 seuraavat 32 rahoitusohjelmaa:

- 18 pk-yritysten rahoitusvälinettä, joihin liittyvän EU:n kannustustuen arvo on yhteensä 376 miljoonaa euroa ja joihin kansainväliset rahoituslaitokset ovat myöntäneet 2 328,25 miljoonan euron luotot. Helmikuun 2007 puoliväliin mennessä 287,6 miljoonaa euroa EU:n kannustustukea oli jo osoitettu eri hankkeisiin.

- 11 kuntien rahoitusvälinettä, joihin liittyvän EU:n kannustustuen arvo on yhteensä 117,8 miljoonaa euroa ja joihin kansainväliset rahoituslaitokset ovat myöntäneet lainaa 589 miljoonaa euroa. Helmikuun 2007 puoliväliin mennessä 41,3 miljoonaa euroa EU:n kannustustukea oli jo osoitettu eri hankkeisiin.

- 3 energiatehokkuuden rahoitusvälinettä (uusi rahoitusväline vuonna 2006), joihin liittyvän EU:n kannustustuen arvo on yhteensä 53 miljoonaa euroa ja joihin kansainväliset rahoituslaitokset ovat myöntäneet lainaa 212 miljoonaa euroa. Täytäntöönpano alkaa huhtikuussa 2007.

Pk-yritysten rahoitusväline on tarkoitettu monille edunsaajille, ja sen tarkoituksena on vahvistaa rahoituksenvälittäjien (ts. pankit, leasingyhtiöt) kykyä jatkaa ja laajentaa pk-

[6] Turkille maksetaan Turkin omaa liittymistä valmistelevaa tukea.

yrityksille suunnattua rahoitustoimintaansa edunsaajamaissa (uudet jäsenvaltiot ja ehdokasmaat).

Kuntien rahoitusvälineen toimintamekanismi on samankaltainen kuin pk-yritysten rahoitusvälineen. Kansainvälisten rahoituslaitosten varoista myönnettävät lainat ja riskienjaon välineet yhdistetään paikallisille rahoituksen välittäjille myönnettävään kannustustukeen, jota ei tarvitse maksaa takaisin. Phare-ohjelmasta on tarkoitus myöntää jonkin verran rahoitusta myös kuntien tekniseen tukeen, jotta kuntien luottomarkkinoiden kysyntäpuolta voitaisiin vahvistaa.

Energiatehokkuuden rahoitusväline on uusi ohjelma, joka käynnistettiin vuonna 2006 vastauksena energiatehokkuutta koskevaan vihreään kirjaan ja rakennusten energiatehokkuudesta annettuun direktiiviin. Sen tarkoituksena on kannustaa tekemään energiatehokkuusinvestointeja kaikenlaisiin rakennuksiin ja teollisuuteen tarjoamalla rahoitusta lainaajille. Ohjelmassa yhdistetään kansainvälisten rahoituslaitosten rahoituksen välittäjille myöntämä luottorahoitus EU:n kannustustukeen laitteiden energiatehokkuuden parantamiseksi ja energiainvestointien houkuttelevuuden lisäämiseksi ja lisäksi paikallisille rahoituksen välittäjille maksetaan palkkioita näiden kannustamiseksi myöntämään lainoja energiatehokkuusinvestointeihin.

EIP ja komissio ovat Nizzassa kokoontuneen Eurooppa-neuvoston pyynnöstä perustaneet rajaseutujen rahoitusvälineen, jota selostetaan tarkemmin 25. heinäkuuta 2001 annetussa rajaseutuja koskevassa komission tiedonannossa. Siitä tuetaan ensisijassa kuntia koskevia pieniä infrastruktuurihankkeita rajaseuduilla tavoitteena edistää yhdentymistä EU:n nykyisiin alueisiin. Väline käsittää kaksi kunnille tarkoitettua infrastruktuuriohjelmaa, joihin sisältyy yhteensä 40 miljoonaa euroa EU:n kannustustukea ja 200 miljoonan euron lainat EIP:ltä. Ohjelmaa toteutetaan vain EIP:n kanssa rajaseuduilla, ja se on edelleen toteutusvaiheessa. EU:n rahoitusosuutta pienennettiin vuonna 2006 edellisen vuoden 50 miljoonasta eurosta 40 miljoonaan euroon ohjelman koon suhteuttamiseksi mahdollisiin hankkeisiin.

5. RAHOITUSKATSAUS

Phare-[7], ISPA- ja Sapard-määrärahat maittain vuonna 2006 (milj. euroa)

	PHARE	SAPARD	ISPA	YHTEENSÄ
Bulgaria	305,3	82,4	167,8	**555,5**
Romania	544,3	192,4	377,9	**1 114,6**
Kroatia	78,2	25,0	34,4	**137,6**
Yhteensä	**927,8**	**299,8**	**580,1**	**1 807,7**

[7] Phare-ohjelmaa koskevat luvut ovat arvioita, sillä niihin sisältyvät Bulgarian ja Romanian osalta etenemissuunnitelma ja Kroatian osalta rahoitusosuudet useita maita käsittäviin ohjelmiin, joita on mahdoton eritellä tarkasti maittain. Etenemissuunnitelman erittely ohjelmatyypin mukaan esitetään maakohtaisissa liitteissä. Bulgariaa koskevaan lukuun sisältyy ydinvoimalan käytöstä poistamista koskeva Kids-ohjelma. Tukimenot eivät sisälly lukuihin.